

Сорока А. О.

студентка магістратури, Київський національний
університет ім. Тараса Шевченка
(Україна, Київ), allinnkka@gmail.com**ПОЛІТИЧНА СТРАТЕГІЯ МІТРИДАТА VI ЕВПАТОРА
В АНТИЧНИХ ДЖЕРЕЛАХ І В РЕЦЕПЦІЯХ ДОБИ
ВІДРОДЖЕННЯ**

Як випливає з назви, стаття присвячена аналізу першоджерел про правління понтійського царя Мітрідата VI. Розглядаються основні джерела з I ст. до Р.Х. до XV ст. Рання політика Мітрідата не представлена в історіографії так детально, як війни з Римом, тому необхідно дослідити наявні джерела про період 132–89 рр. до Р.Х. У статті наводяться відомості про нарративні античні та середньовічні праці, візуальні та нумізматичні джерела, які висвітлюють достовірні факти про виховання, сім'ю та політичну стратегію царя. Методологічну основу складають методи порівняння, аналізу, синтезу та принципи наукової об'єктивності, історизму, послідовності, комплексності, які базуються на пріоритеті роботи з первинними джерелами.

Автором визначено переваги та недоліки всіх типів джерел. Зроблено висновки про обов'язкове співставлення інформації, отриманої від інтерпретації джерел.

Ключові слова: Мітрідат VI Евпатор, нарратив, візуальні джерела, нумізматичні матеріали, Понтійське царство, Римська республіка, політична стратегія.

Війни понтійського царя Мітрідата VI Евпатора з Римом (89–63 рр. до Р.Х.) цікавили науковців ще з кінця XIX ст. [1], але становлення царя як особистості, ідеологічне та пропагандистське обґрунтування зовнішньої політики, сімейна політика, що була вагомим складовою відносин із Римською республікою, лишаються не висвітленими і нині в науковій літературі так докладно, як війни. Це пояснюється незначною кількістю та розпорошеністю інформації, що висвітлена у джерелах. Лише в сучасних закордонних працях ірландського історика Браяна Макґінґа [2] та дослідниці зі Стенфордського університету Адрієн Мейер [3] подані деякі аспекти вирішення цих питань, тому доцільним є охарактеризувати джерела (нарративні, візуальні та нумізматичні), що дозволяють реконструювати становлення політичної стратегії Мітрідата VI від традицій виховання до відкритого військового протистояння з Римом.

Наявні нарративні першоджерела в цілому змістовні та різноманітні, але початковий етап життя і діяльності царя Понту до воєн із Римською республікою висвітлюють лише фрагментарно. Античні автори звертали увагу переважно на боротьбу між Мітрідатом і Римом, а не на особистість царя, зокрема виховання, характер, сімейні стосунки, ідеологічні переконання. Нарративні джерела, що висвітлюють ці невеликі аспекти, поділяються на декілька хронологічних груп. Першу групу складають твори, написані сучасниками зазначеного періоду.

Внутрішньополітична ситуація в Понтійському царстві та зовнішньополітичні плани Мітрідата хвилювали тогочасне римське суспільство, тому серед численних праць античних авторів, які розповідають про боротьбу Мітрідата Евпатора з римлянами чи тих, які згадують окремі факти, що відносяться до цієї боротьби, особливе місце займають твори Марка Туллія Цицерона. У своїх промовах оратор неодноразово звертався до подій у східних провінціях, а також мітрідатових воєн [4, с.61–62]. Найінформативнішою є промова “Про надання імперія Гнею Помпею” (“Pro lege Manilia”), виголошена в 66 р. до Р.Х., у якій

Цицерон охарактеризував майнові вигоди, котрі отримували римляни з провінції Азія і можливі загрози для них від успіху Мітрідата у війнах (Сіс. Pro Mur. V.11). У промові на захист Луція Валерія Флакка (“Pro Flacco oratio”) Цицерон продемонстрував різко негативне ставлення до Мітрідата, у якій легко прослідковується його передбачувана проримська позиція. Але через декілька місяців після загибелі царя Цицерон у промові на захист Луція Ліцинія Мурени (“Pro Murena oratio”), виголошеній у кінці листопада 63 р. до Р.Х., відзначав беззаперечну могутність і відважність Мітрідата. Звичайно, що у звеличенні переможеного великого противника закладалася чимала частка лестощів самим римлянам. Таким чином, промови Цицерона є цінним свідченням про істинну мету римської політики стосовно Понтійського царства, адже виражають офіційну позицію Риму до Мітрідата VI, яку цар однозначно усвідомлював, адже почав воювати не безпідставно.

Чимало уваги звернув на діяльність Мітрідата Гай Саллюстій Крісп в “Історії”. Саллюстій, як і Цицерон, покладався на традиції написання у проримському стилі. Він був прибічником могутності Риму, але замислювався над падінням моралі та законів Республіки, вбачав у цьому реальну загрозу занепаду [5, с.50–65], тому і його ставлення до Мітрідата не є суто негативним. Він усвідомлює, що боротьба проти римського панування триватиме, і причини її криються як у внутрішніх конфліктах в Республіці, так і в розхитуванні ззовні [6, с.385–387]. Тож автор досить неупереджено висвітлює деякі факти життя понтійського царя. Саллюстій розглянув відомості про походження роду понтійських царів та питання про страту цариці Лаодіки (Sall. Hist. II.76), що дає можливість дослідити витoki здійснюваної царем політики та важелі державного контролю і недопущення розділу Понту, адже цариця була водночас і сестрою царя.

Отже, джерела, створені сучасниками Мітрідата, досить інформативні, але мають щонайменше два недоліки. По–перше, підпорядкування політичним ідеям Римської республіки вкрай несприятливо позначилося на достовірності описаних подій. До того ж хитка політична ситуація в Римі змушувала дещо “недооцінювати” Мітрідата як гідного суперника і ворога. По–друге, від деяких з цих творів збереглися лише згадки, цитати і фрагменти, тому неможливо до кінця визначити позицію автора і мотиви написання.

Другу групу нарративних джерел складають праці наступних поколінь античних істориків, які не були сучасниками Мітрідата. Слід назвати XII книгу “Римської історії” Аппіана – “Війни з Мітрідатом”, у якій викладено події не лише передумов та воєн, а й ранній період життя і діяльності понтійського царя. Важливішими за біографію царя для Риму були війни з Понтійським царством, тому логічно, що ім у XII книзі відведена основна увага автора (із 1 по 111 частини). Біографії присвячені лише заключні частини книги (із 112 по 121), тому й в історіографії питанню про походження, дитинство, юність та формування світогляду майбутнього царя приділено небагато уваги, адже відомостей про ці аспекти у джерелах міститься надзвичайно мало. Аппіан описав походження роду

Мітрідатидів (App. Mithr. 112), його дані перегукуються і доповнюються відомостями Юстина і Плутарха. Автор, незважаючи на свою проримську позицію, намагався об'єктивно зображувати обидві сторони конфлікту, наприклад, засуджуючи звірства щодо мирного населення (App. Mithr. 61–63). При написанні своєї історії він також використовував праці Страбона, ГаяСаллюстіяКріспа і Тіта Лівія, що зберегли втрачені свідчення Сулли та ПубліяРутіліяРуфа. Також досить імовірним є те, що Аппіан єдиний, хто користувався Понтійськими джерелами, адже у Понтійському царстві були свої історики, імена яких збереглися – Діофант, Тевкр, ГіпсікратАміський, – але їх твори не дійшли до нашого часу [7,с.113–118]. Отже, робота Аппіана висвітлює біографічні відомості про царя, дипломатичні місії (App. Mithr. 12) напередодні воєн і доступна для порівняння з іншими наративними джерелами, тому і виступає цінним матеріалом для дослідження ранньої політики царя.

Не оминули увагою протистояння Мітрідата з Римом Діодор Сицилійський в “Історичній бібліотеці” та Помпей Трог в “Історії Філіппа”, але джерела цих античних авторів до нашого часу повністю не дійшли. Найдетальніші свідчення про предків царів Понту подає Діодор, за якими можна припустити, що Мітрідат був пов'язаний з родом Ахеменідів кровними зв'язками, оскільки його мати була сестрою Дарія III (це пояснює властиву цареві типу “східну” політику). Юстин у XXXVII та XXXVIII книгах “Епітоми твору Помпея Трога “Філіппова історія”” наводить дані про походження династії царів Понту, дитинство та юність майбутнього правителя, перші роки царювання та консолідацію понтійських земель. Можливо, що Юстин користувався “Римською історією” Аппіана, але він висвітлює ще й легендарну традицію навколо народження та усього правління Мітрідата, яку Аппіан не наводить у своїй роботі. Тому у Юстина прослідковується виправдовування складної і довготривалої боротьби Риму проти слабкого і незахищеного, але ніби “обраного” вищими силами правителя [6,с.387–388]. Загалом робота “Епітома Помпея Трога” не має чітко виражених проримських настроїв, виправдань на користь Риму стосовно ведення постійних воєн та завоювань. Отже, дане джерело дозволяє сформулювати досить неупереджене уявлення про наміри і стратегію боротьби царя із Римською республікою.

Також для реконструкції початкового етапу діяльності Мітрідата VI слід використовувати працю римського історика Страбона, а саме VII, X, XI та XII книги “Географії”, у яких докладно висвітлено територіальну структуру Понтійського царства. Автор дає повні дані про початкові території царства та народи, які його населяли. Також розкриває етапи та особливості приєднання навколишніх земель до Понту. Серед відомих з попередніх джерел фактів про хід воєн Мітрідата з Римом Страбон наводить ще біографічні відомості про царя Понту, які є досить фрагментарними, тому й не розглядались дослідниками в комплексі з іншими джерелами. Його дані виглядають дуже реалістичними і дослідники пояснюють це тим, що прадід Страбона був полководцем МітрідатаЕвпатора [8,с. 781–790].

Не можна оминати увагою порівняльні життєписи Плутарха, а саме біографії Лукулла, Помпея і Сулли, в яких він побіжно згадує постать Мітрідата. Плутарх назвав джерела, якими користувався при написанні “Порівняльних життєписів”, зокрема роботами Саллюстія, Лівія, Страбона, хоча навряд чи це перерахування вичерпне. Плутарх мав грецьке походження і намагався догодити римлянам: через два століття після смерті Мітрідата писав свої праці в проримському настрої і не прикрашав особу понтійського царя спробами виправдати участь греків у війнах з римлянами на боці Понту. Також фрагментарні дані подано у “Римській історії” ДіонаКассіяКоккеяна, зокрема перераховано імена дружин і дітей царя. У “Римської історії” ГаяВеллеяПатеркулависвітлено лише загальні риси образу Мітрідата в очах Риму, які сформувались ще за Цицерона. ЛуційАнней Флор у “ЕпітоміТіта Лівія” зазначає причини початку воєн з Мітрідатом. Але ця праця є коротким викладом історії Риму, тому також не несе великої інформативності. Короткі згадки про Мітрідата зустрічаються у роботі Валерія Максима “Достопамятні діяння і вислови” (“Factorumetdictorummemorabiliumlibrinovem”). У I, III, IV, V, VI та VIII книгах Валерій Максим побіжно згадує деякі відомі факти з біографії Мітрідата VI. А у IV книзі є свідчення про дружину царя – Гіпсікратію. Оскільки джерельні дані про родинні стосунки Мітрідата є незначними, то навіть коротка згадка виступає цінним матеріалом для дослідження.

Третьою групою наративних джерел є роботи, написані у середньовічну епоху та у період раннього Відродження. З початком епохи середньовіччя постать МітрідатаЕвпатора на довгий час була в забутті, але вже з XIV ст. роботи античних авторів мовою оригіналу (латиною і давньогрецькою) та в перекладі європейськими мовами стали доступними для читачів. Джованні Боккаччо також був ознайомлений з античною літературою та створив власну інтерпретацію стародавньої історії в дусі епохи пізнього середньовіччя у книзі моралістичних біографій “Про нещастя знаменитих людей” (“DeCasibusVirorumIllustrium”). Перша редакція цього твору вийшла близько 1360 р. Робота налічує 56 біографій, серед яких є життєписи Адама та Єви, античних постатей, легендарного короля Артура та навіть Франческо Петрарки [9,с.190–191]. Джованні Боккаччо оповідає про неминучість долі й несподіваний кінець тих людей, яким протягом життя постійно посміхалася фортуна. Автор описує життя відомих особистостей, які були на піку щастя і зазнали горя, коли вони цього взагалі не очікували [10,с.14–16]. Серед біографій видатних осіб, описаних ДжованніБоккаччо, є життєпис Мітрідата VI, що наведений у шостій книзі зазначених творів. На той час ця праця була настільки популярною, що француз Лаурент де Прем'єрфайт переклав біографію та створив ілюстрації до них. Цей переклад вийшов у 1400 р. та 1409 р. під назвою “Ducadesnobleshommesetfemmes” [11,с.245–248;12,с.306–309] (“Справи шляхетних чоловіків та жінок”), а також у 1475–1480 рр. з ілюстраціями, створеними іншими художниками.

Отже, біографія Мітрідата VI, написана Джованні Боккаччо, виступає наративним джерелом, а ілюстрації до неї ще й візуальними джерелами. Тож другу групу

джерел складають візуальні. Для досліджень істориків ці роботи (як і самі біографії, так і зображення до них) є надзвичайно важливими, оскільки дають можливість уявити, якими бачили люди, на світанку епохи Відродження, стародавнє суспільство та його моральні цінності. Завдяки візуальним джерелам, дослідження рецепції образу найвідомішого понтійського царя італійським письменником та французьким художником дозволять зрозуміти систему цінностей у I ст. до Р.Х. й у XIV ст. та сприйняття античності в епоху пізнього середньовіччя. У публікації Лаурента де Прем'єрфайта 1400–1410 pp. “Ducasdesnobleshommesetfemmes” (“Справи шляхетних чоловіків та жінок”) та пізніших перевиданнях “DeCasibusVirorumIllustrium” в добу Відродження є багато ілюстрацій до тексту [13;14;15], які зображують деякі аспекти біографії Мітрідата VI.

Третьою групою джерел, що використані при написанні роботи, є нумізматичні. Монети у Понтійському царстві відігравали надзвичайно важливу роль, адже їхній випуск на тій чи іншій території означав надання їй не лише економічної, а й політичної самостійності [16,с.2–5]. А із розширенням влади Мітрідата у царстві та новоприєднаних до нього територіях не лише збільшувався випуск монет, а й змінювався їхній вигляд. Порівняння зображень царя на ранніх та пізніх монетах [17;18] (за період його правління) дає можливість прослідкувати зміну його політичного впливу. З розширенням територій Понту напередодні воєн із Римом відповідно збільшувалася і поширювалася влада царя, а монети вдосконалювалися. На монетах, випущених до воєн, цар зображений без зайвих прикрашень, а з 89 р. до Р.Х. чеканка вирізнялась ідеалістичністю відтворення образу Мітрідата. Дослідники пов'язують ці зміни з вторгненням понтійського війська до провінції Азія. До того ж традиція ототожнювати себе і свій рід з Олімпійськими богами, дала право Мітрідатові взяти собі ім'я Діоніс та, цілком можливо, вбачати себе подібним богові [16,с.6]. М'які, плавні риси обличчя, ніби ідеальні, бездоганне волосся, що з'являється на монетах з 89 р. до Р.Х. може втілювати образ царя в ролі бога Діоніса. Тож подібне зіставлення ранніх і пізніх монет дозволяє зробити припущення, що політика Мітрідата в контексті становлення відносин з Римською республікою була націлена на створення образу сильного, непереможного правителя.

Отже, джерельна база дослідження становлення відносин із Римською республікою є надзвичайно широкою і різноманітною, включає в себе наративні, візуальні та нумізматичні пам'ятки. Наративні джерела поділяються у свою чергу на роботи сучасників Мітрідата VI, праці наступних поколінь античних істориків та середньовічні твори. Джерела, створені сучасниками, підпорядковані політичним ідеям Риму. Роботи наступних поколінь написані на основі попередніх праць античних авторів, та від деяких з цих творів збереглися лише невеликі фрагменти. Інші групи джерел доповнюють та розширюють свідчення наративних, оскільки вони не можуть повністю дозволити дослідити цілісну картину становлення Мітрідата як особистості та політика, його підготовку до воєн з Римом. Використання інших джерел та їх зіставлення дозволяє доповнювати коло отриманої

інформації та формувати цілісне уявлення про початкові роки правління Мітрідата VI та шляхи втілення його боротьби з Римом.

Список використаних джерел

1. ReinachT. MithridateEupator, roidePont [Текст] / T. Reinach. – Paris: Firmin–DidotetCie, 1890. – 541 p.
2. McGing B. C. The foreign policy of Mithridates VI Eupator, King of Pontus [Текст] / B. C. McGing. – Leiden: BRILL, 1986. – 195 p.
3. Mayor A. The Poison King: the life and legend of Mithradates, Rome's deadliest enemy [Текст] / A. Mayor. – Published by Princeton University Press and Oxford, 2010. – 581 p.
4. Radford R. T. Cicero: A Study in the Origins of Republican Philosophy [Текст] / R. T. Radford. – Amsterdam: Rodopi, 2002. – 142 p.
5. Mellor R. The Historians of Ancient Rome: An Anthology of the Major Writings. Routledge Sourcebooks for the Ancient World [Текст] / R. Mellor. – 3–rd edition. – Abingdon: Routledge, 2013. – 616 p.
6. Adler E. Who's Anti-Roman? Sallust and PompeiusTrogus on Mithridates [Текст] / E. Adler // The Classical Journal. – Published by: The Classical Association of the Middle West and South. – Apr. – May, 2006. – Vol.101. – No.4. – P.383–407.
7. Шелов Д. Б. Аппиан – историк Митридатых войн [Текст] / Д. Б. Шелов // Проблемы античной культуры: сборник статей / отв. ред.: Г. А. Кошеленко; АН СССР, Ин-т археологии. – М.: Наука, 1986. – С.113–118.
8. Стратановский Г. А. Страбон и его “География” [Текст] / Г. А. Стратановский // Страбон. География в 17 книгах; пер., стат. и комм. Г. А. Стратановского; под общ.ред. проф. С. Л. Утченко; ред. пер. проф. О. О. Крюгер. – М.: Ладомир, 1994. – С.775–790.
9. Ginsberg W. Chaucer's Italian tradition [Текст] / W. Ginsberg. – Michigan: The University of Michigan Press, 2002. – 297 p.
10. Gathercole Patricia M. The Manuscripts of Laurent de Premierfait's “Du Cas des Nobles” (Boccaccio's “De CasibusVirorumIllustrium”) [Текст] / P. M. Gathercole // Italica. – Published by: American Association of Teachers of Italian. – Mar., 1955. – Vol.32. – No.1. – P.14–21.
11. Gathercole Patricia M. Laurent de Premierfait: The Translator of Boccaccio's De casibusvirorumillustrium [Текст] / P. M. Gathercole // The French Review. – Published by: American Association of Teachers of French. – Feb., 1954. – Vol.27. – No.4. – P.245–252.
12. Gathercole Patricia M. The French Translators of Boccaccio [Текст] / P. M. Gathercole // Italica. – Published by: American Association of Teachers of Italian. – Autumn, 1969. – Vol.46. – No.3. – P.300–309.
13. Manuscript Mithridates VI, king of Pontus, has Romans beheaded [Електронний ресурс] / Manuscript // Medieval Illuminated Manuscripts from Dutch Collections. – Data provider: National Library of the Netherlands. – Режим доступу: http://www.europeana.eu/portal/record/9200122/BibliographicResource_1000056088044.html?start=131&query=Mithridates+VI&startPage=121&rows=24.
14. Manuscript Mithridates VI and Hypsicratea [Електронний ресурс] / Manuscript // BritishLibraryRoyalCollection. – Dataprovider: TheBritishLibrary. – Режим доступу: http://www.europeana.eu/portal/record/9200397/BibliographicResource_3000126276549.html?start=130&query=Mithridates+VI&startPage=121&qt=false&rows=24.
15. Manuscript Mithridates ordered all the Romans in his dominions to be massacred [Електронний ресурс] / Manuscript // Medieval Illuminated Manuscripts from Dutch Collections. – Data provider: National Library of the Netherlands. – Режим доступу: http://www.europeana.eu/portal/record/9200122/BibliographicResource_1000056123963.html?start=1293&query=Mithridates&startPage=1273&rows=24.
16. Jessop Price M. Mithradates VI Eupator, Dionysus, and the Coinages of the Black Sea [Текст] / M. Jessop Price // The Numismatic Chronicle. – Published by: Royal Numismatic Society. – Seventh Series. – 1968. – Vol.8. – P.1–12.
17. Mithridate VI Eupator / 0370. [Monnaie de Pont] / Mithridate VI Eupator [Електронний ресурс] / Tétradrachme. – Bibliothèque nationale de France. – Режим доступу: <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b85014193.r=Mithridate+VI.langEN>.

18. MithridateVI /0370. [Monnaie de Pont] / MithridateVI [Elektronnyi resurs] / Statère. – Bibliothèque nationale de France. – Режим доступу: <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b8560278m.r=Mithridate+VI.langEN>.

References

- Reinach T. Mithridate Eupator, roi de Pont [Tekst] / T. Reinach. – Paris: Firmin–Didot et Cie, 1890. – 541 p.
- McGing B. C. The foreign policy of Mithridates VI Eupator, King of Pontus [Tekst] / B. C. McGing. – Leiden: BRILL, 1986. – 195 p.
- Mayor A. The Poison King: the life and legend of Mithradates, Rome's deadliest enemy [Tekst] / A. Mayor. – Published by Princeton University Press and Oxford, 2010. – 581 p.
- Radford R. T. Cicero: A Study in the Origins of Republican Philosophy [Tekst] / R. T. Radford. – Amsterdam: Rodopi, 2002. – 142 p.
- Mellor R. The Historians of Ancient Rome: An Anthology of the Major Writings. Routledge Sourcebooks for the Ancient World [Tekst] / R. Mellor. – 3–rd edition. – Abingdon: Routledge, 2013. – 616 p.
- Adler E. Who's Anti-Roman? Sallust and Pompeius Trogus on Mithridates [Tekst] / E. Adler // The Classical Journal. – Published by: The Classical Association of the Middle West and South. – Apr. – May, 2006. – Vol.101. – No.4. – P.383–407.
- Shelov D. B. Appian – istorik Mitridatovykh voyn [Tekst] / D. B. Shelov // Problemy antichnoi kultury: sbornik stattei / otv. red.: H. A. Koshelenko; AN SSSR, In–t arkhelohii. – M.: Nauka, 1986. – S.113–118.
- Stratanovskii H. A. Strabon i eho "Heohrafiia" [Tekst] / H. A. Stratanovskii // Strabon. Heohrafiia v 17 knihakh; per., stat. i komm. H. A. Stratanovskoho; pod obshch. red. prof. S. L. Utchenko; red. per. prof. O. O. Kriuhher. – M.: Ladomir, 1994. – S.775–790.
- Ginsberg W. Chaucer's Italian tradition [Tekst] / W. Ginsberg. – Michigan: The University of Michigan Press, 2002. – 297 p.
- Gathercole Patricia M. The Manuscripts of Laurent de Premierfait's "Du Cas des Nobles" (Boccaccio's "De Casibus Virorum Illustrium") [Tekst] / P. M. Gathercole // Italica. – Published by: American Association of Teachers of Italian. – Mar., 1955. – Vol.32. – No.1. – P.14–21.
- Gathercole Patricia M. Laurent de Premierfait: The Translator of Boccaccio's De casibus virorum illustrium [Tekst] / P. M. Gathercole // The French Review. – Published by: American Association of Teachers of French. – Feb., 1954. – Vol.27. – No.4. – P.245–252.
- Gathercole Patricia M. The French Translators of Boccaccio [Tekst] / P. M. Gathercole // Italica. – Autumn, 1969. – Vol.46. – No.3. – P.300–309.
- Manuscript Mithridates VI, king of Pontus, has Romans beheaded [Elektronnyi resurs] / Manuscript // Medieval Illuminated Manuscripts from Dutch Collections. – Data provider: National Library of the Netherlands. – Rezhym dostupu: http://www.europeana.eu/portal/record/9200122/BibliographicResource_1000056088044.html?start=131&query=Mithridates+VI&startPage=121&rows=24.
- Manuscript Mithridates VI and Hysicratea [Elektronnyi resurs] / Manuscript // British Library Royal Collection. – Data provider: The British Library. – Rezhym dostupu: http://www.europeana.eu/portal/record/9200397/BibliographicResource_3000126276549.html?start=130&query=Mithridates+VI&startPage=121&qt=false&rows=24.
- Manuscript Mithridates ordered all the Romans in his dominions to be massacred [Elektronnyi resurs] / Manuscript // Medieval Illuminated Manuscripts from Dutch Collections. – Data provider: National Library of the Netherlands. – Rezhym dostupu: http://www.europeana.eu/portal/record/9200122/BibliographicResource_1000056123963.html?start=1293&query=Mithridates&startPage=1273&rows=24.
- Jessop Price M. Mithradates VI Eupator, Dionysus, and the Coinages of the Black Sea [Tekst] / M. Jessop Price // The Numismatic Chronicle. – Published by: Royal Numismatic Society. – Seventh Series. – 1968. – Vol.8. – P.1–12.
- Mithridate VI Eupator / 0370. [Monnaie de Pont] / Mithridate VI Eupator [Elektronnyi resurs] / Tétradrachme. – Bibliothèque nationale de France. – Rezhym dostupu: <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b85014193.r=Mithridate+VI.langEN>.

18. Mithridate VI / 0370. [Monnaie de Pont] / Mithridate VI [Elektronnyi resurs] / Statère. – Bibliothèque nationale de France. – Rezhym dostupu: <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b8560278m.r=Mithridate+VI.langEN>.

Soroka A. O., student of master's degree, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine, Kyiv), allinnkka@gmail.com

The political strategy of Mithridates VI Eupator on the ancient sources and on the receptions of the Renaissance

As the title implies, this article is devoted to the analysis primary sources about the reign of Pontic king Mithridates VI. It deals with a variety of source materials from the 1st century BC to the 15th century AD. Mithridates early policy is not represented in historiography as detailed as wars with Rome are, so it is necessary to explore the available sources of the period from 132 to 89 BC. The article gives information on narrative ancient and medieval sources, visual and numismatic sources which highlight the obvious facts about education, family and king's political strategy. The methodological basis amounted approaches of comparison, analysis, synthesis and principles of scientific objectivity, historicism, consistency, comprehensiveness, based upon primary sources priority.

The author identified advantages and disadvantages of the all sources. There are conclusions of obligatory comparison the information obtained from sources interpretation.

Keywords: Mithridates VI Eupator, narrative, visual sources, numismatic sources, Pontic kingdom, Roman Republic, political strategy.

Сорока А. О., студентка магистратуры, Киевский национальный университет им. Тараса Шевченко (Украина, Киев), allinnkka@gmail.com

Политическая стратегия Митридата VI Эватора в античных источниках и в рецепциях эпохи Возрождения

Согласно названию, статья посвящена анализу первоисточников о правлении понтийского царя Митридата VI. Рассматривается большое количество разнообразных источников с I в. до Р.Х. до XV в. Ранняя политика Митридата не представлена в историографии так подробно, как войны с Римом, поэтому необходимо исследовать имеющиеся источники о периоде 132–89 гг. до Р.Х. В статье приводятся сведения о нарративных античных и средневековых работах, визуальные и нумизматические источники, освещающие достоверные факты о воспитании, семье и политической стратегии царя. Методологическую основу составляют методы сравнения, анализа, синтеза и принципы научной объективности, историзма, последовательности, комплексности, основанные на приоритете работы с первоисточниками.

Автором определены преимущества и недостатки всех типов источников. Сделаны выводы об обязательном сопоставлении информации, полученной от интерпретации источников.

Ключевые слова: Митридат VI Эватор, нарратив, визуальные источники, нумизматические материалы, Понтийское царство, Римская республика, политическая стратегия.

* * *

УДК930(470+571):929Милоков:355.48(100)*189–191”

Золотарёв В. С.

кандидат исторических наук, доцент кафедры украиноведения, Харьковский национальный автомобильно–дорожный университет (Украина, Харьков), zolvist@i.ua

К ВОПРОСУ ОБ ОТНОШЕНИИ П.Н. МИЛЮКОВА К ВОЙНАМ

Рассматривается позиция П.Н. Милокова по отношению к войне, как одному из методов решения острых политических проблем в XX веке. П.Н. Милоков, как один из лидеров русской эмиграции первой волны и основатель Конституционно–демократической партии России имел принципиальную позицию по военной проблематике. Анализируется его роль и эволюция в принятии партийной концепции в начале Первой мировой войны, а также его позиция в годы Второй мировой войны. Для достижения поставленных целей проанализировано весь комплекс документальных источников: архивных и опубликованных (воспоминания Милокова, его статьи и периодика).

Ключевые слова: П.Н. Милоков, кадеты, мировая война, конфликт.

(статья друкється мовою оригіналу)

Кадетская партия, будучи по своей природе партией парламентского типа к войне относилась исходя из своей политической доктрины. В условиях подготовки к Первой мировой войне кадеты развернули активную